**Kyrkomötet**
**Gudstjänstutskottets betänkande 2026:4**

# Kyrkohandboken på olika språk

## Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2026:20, Kyrkohandboken på umesamiska och motion 2026:51, Kyrkohandboken på fler språk.

I motion 2026:20 föreslås att Kyrkohandbok för Svenska kyrkan ska översättas, helt eller delvis, till umesamiska. Bakgrunden är Svenska kyrkans försoningsprocess med det samiska folket och behovet av att stärka det hotade umesamiska språket genom att göra det möjligt att använda språket i gudstjänstlivet. Motionärerna menar att en översättning skulle bidra både till språkrevitalisering och till ett mer inkluderande kyrkoliv, samtidigt som den konkretiserar kyrkans åtaganden i försoningsarbetet. Arbetet behöver genomföras i nära samarbete med umesamiska företrädare. I motion 2026:51 föreslås att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att översätta kyrkohandboken till fler språk som är vanliga bland Svenska kyrkans medlemmar. Motionärerna menar att översättningar stärker delaktighet, identitet och integration i Svenska kyrkans gudstjänstliv, särskilt för konvertiter och andra grupper med annat modersmål än svenska samt att officiella översättningar kan utgöra ett stöd i kyrkans internationella missionsarbete.

Utskottet föreslår bifall till motion 2026:20 om umesamiska eftersom Svenska kyrkan har ett särskilt ansvar för de samiska språken genom sitt försoningsarbete och eftersom översättningar bedöms stärka både språket och möjligheten att fira gudstjänst på sitt hjärtas språk. Gällande motion 2026:51 delar utskottet motionens intention men framhåller skillnaden mellan nationella minoritetsspråk, där Svenska kyrkan har särskilda åtaganden, och andra språk som talas i grupper verksamma inom Svenska kyrkan. Översättningar till flera olika språk skulle innebära ett omfattande arbete och utskottet konstaterar att det saknas underlag för att bedöma vilka språk som bör prioriteras samt hur efterfrågan ser ut.

Utskottet föreslår kyrkomötet att avslå motion 2026:51.

Till betänkandet finns en reservation.

## Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att
1. bifalla motion 2026:20, punkt 1,
2. bifalla motion 2026:20, punkt 2,
3. avslå motion 2026:51.

## Motionernas förslag

### Motion 2026:20 av Celina Falk m.fl., Kyrkohandboken på umesamiska

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att
1. initiera och genomföra en översättning av kyrkohandboken till umesamiska, helt eller delvis,
2. säkerställa att översättningen görs i nära samarbete med umesamiska språkbärare och umesamiska företrädare.

### Motion 2026:51 av Erik Johansson m.fl., Kyrkohandboken på fler språk

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillse att kyrkohandboken översätts till de språk som idag är vanliga bland församlingsmedlemmar, till exempel farsi, arabiska, kurdiska, turkiska, tigrinja, swahili, amhariska och somaliska.

## Bakgrund

Svenska kyrkan har, i kraft av den evangelisk-lutherska traditionen, under flera hundra år firat gudstjänst och utövat själavård på flera språk. I denna tradition spelar modersmålet en central roll som bärare och förmedlare av kyrkans liv och tro. I en öppen folkkyrka ska människor med olika språklig, kulturell eller nationell bakgrund ha möjlighet till delaktighet och inflytande i kyrkans liv. En levande och tillgänglig flerspråkighet är därför en viktig fråga för Svenska kyrkan på den nationella nivån. Arbetet med flerspråkighet är en del av kyrkans uppdrag att värna människovärdet, stärka delaktighet och motverka marginalisering. I *Förslag till nya psalmer* (2025) finns psalmförslag på andra språk än svenska, bland annat umesamiska, meänkieli, arabiska och engelska. Den nationella nivån svarar för att Svenska kyrkans böcker finns tillgängliga på de språk som används i gudstjänster och kyrkliga handlingar samt att influenser från olika språk och traditioner tas tillvara i arbetet med att utveckla Svenska kyrkans gudstjänstliv och böcker.

Kyrkohandboken har översatts så att gudstjänsten känns igen och att människor kan delta på ett levande sätt. Gudstjänstens språk präglas av en dialektik mellan det allmänna och det särskilda språkbruket.

De principer som gällt för kyrkohandboksrevisionen återspeglas och återges i översättningarna av kyrkohandboken på andra språk. Ekumeniska överväganden är centrala samtidigt som principen om inklusivt språk är omistlig. Övriga principer för översättning handlar om att bibehålla de litterära kvaliteter som finns i den svenska versionen.

Det har i kyrkomötet fattats beslut om godkännande av flertalet översättningar sedan Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del 1 antogs 2017. Kyrkomötet beslutade

2019 att ta översättningar till finska, nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska samt meänkieli i bruk på pingstdagen 2020. År 2020 beslutade kyrkomötet om godkännande av användandet av översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till romska i urval från och med pingstdagen den 23 maj 2021. År 2021 fattades beslut om att översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till engelska, franska, spanska och tyska i urval fick användas från januari 2022. Kyrkomötet 2022 beslutade att kyrkohandboken på teckenspråk skulle tas i bruk på pingstdagen 2023.

## Kyrkohandboken på minoritetsspråk och teckenspråk

Efter reformationen har Svenska kyrkans kyrkohandbok och psalmbok helt eller delvis funnits i översättningar till andra språk än svenska. Syftet har varit att språkliga minoriteter i Svenska kyrkan ska få möjlighet att använda sitt eget språk. Sedan 2009 utgör fem språk nationella minoritetsspråk i Sverige – finska, samiska, meänkieli, romani chib och jiddisch – vilka talas av de nationella minoriteterna sverigefinnar, tornedalingar, kväner och lantalaiset, romer, judar och urfolket samerna. Svenskt teckenspråk erkändes 1981 som ett självständigt språk och har, tillsammans med de nationella minoritetsspråken, en särskild ställning i det svenska samhället. Enligt språklagen (2009:600) ska de nationella minoritetsspråken skyddas och främjas, samtidigt som det allmänna har ett särskilt ansvar att skydda och främja svenskt teckenspråk. I Svenska kyrkan bedrivs omfattande verksamhet på finska, svenskt teckenspråk och samiska språk. I Luleå stift bedrivs verksamhet på meänkieli. Verksamhet bedrivs också på romani chib även om den tills vidare är begränsad och saknar fast struktur.

Svenska kyrkan har ett särskilt ansvar att värna, främja och synliggöra de nationella minoritetsspråken och svenskt teckenspråk i enlighet med gällande lagstiftning samt att skapa förutsättningar för människors delaktighet i kyrkans liv på det språk som står dem närmast.

Gällande kyrkohandboken på minoritetsspråken och teckenspråk är översättningen till finska komplett medan de andra språken är översatta i urval. Urvalet syftar till att en fullständig högmässa ska kunna firas. Respektive språkgrupp har översatt olika kyrkliga handlingar. Förutom dop, konfirmation, vigsel och begravning har även andra kyrkliga handlingar eller gudstjänster översatts inom respektive språkgrupp. Exempelvis innehåller den samiska översättningen sjukkommunion, medan meänkieliöversättningen innehåller bikt. Teologiska överväganden har varit en integrerad del av arbetet. Det innebär att översättningsgrupperna har fått inledande teologiska direktiv men även att efterarbetet har inneburit en teologisk granskning.

## Kyrkohandboken på andra språk

Syftet med översättningen till engelska, franska, spanska och tyska är att den ska kunna fungera väl i Svenska kyrkans gudstjänstliv både i församlingar i Sverige och i Svenska kyrkan i utlandet. Översättningen består av kyrkohandboken i urval, så att en fullständig högmässa ska kunna firas och att de kyrkliga handlingarna dop, konfirmation, vigsel och begravning kan firas fullt ut. Översättningen ses som ett komplement till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I på svenska och är i bruk sedan januari 2022.

Kyrkostyrelsen beslutade 2019 (KS 2019–0057 § 9) att utdrag ur kyrkohandboken skulle översättas till engelska, franska, spanska, tyska och även arabiska, samt att utreda frågan om ytterligare språk kan vara aktuella för översättning och att anta

principer för översättningar till andra språk då översättning innebär ett omfattande tolkningsarbete och ställningstaganden. Principer har tagits fram och dessa utgår från att gudstjänst ska kunna firas och evangelium kunna höras på det egna språket och människor ska uppleva sig delaktiga i gudstjänstfirandet. Arbetet med och analysen att göra avvägningar vad gäller översättningar till arabiska och andra språk pågår alltjämt men har varit vilande de senaste åren på grund av intensifiering av kyrkomötets beslut om psalmboksrevision.

I nätverket Framtiden bor hos oss finns material på andra språk som kan användas i gudstjänstlivet, bland annat gudstjänstagenda på arabiska samt böner och bibelstudiematerial på farsi.

I Equmeniakyrkans materialbank Gudstjänstwebben finns böner och texter översatta till andra språk än svenska. Dessa kan vara en resurs att använda i gudstjänster som firas med människor som talar olika språk. Böner finns bland annat tillgängliga på arabiska, farsi, syd-, lule-, nord- och umesamiska.

## Försoningsprocessen med det samiska folket

Sedan 1990-talet har Svenska kyrkan tagit flera viktiga steg för att göra upp med sitt agerande och koloniala arv gentemot det samiska folket. Ett antal av de av kyrkostyrelsen beslutade åtaganden och målskrivningar kopplade till Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket relaterar till gudstjänstlivet, till exempel att förkunna evangelium på samiska, utifrån den samiska kulturella kontexten med respekt för samisk andlig och kyrklig tradition. Bland åtagandena ingår även att bidra till att stärka och revitalisera de samiska språken i Svenska kyrkans verksamhet.

## Umesamiska

Umesamiska är ett samiskt språk som historiskt talats i stora delar av det som idag är norra Västerbotten och södra Norrbotten. Det umesamiska området sträcker sig från trakten kring Umeälven i söder till Piteälven i norr. Umesamiska uppvisar drag både från sydsamiska och nordsamiska och har en lång skriftlig tradition och användes i några av de första samiskspråkiga böckerna som trycktes på 1600-talet. Under 1700-talet var umesamiska ett utbrett språk i delar av Västerbotten, men språkets ställning försvagades genom kolonisation och en långvarig assimileringspolitik under 1800- och 1900-talen. Idag finns endast ett fåtal modersmålstalare kvar, men det språkbevarande arbetet har stärkt språkets ställning och antalet andraspråkstalare ökar. Umesamiskans ortografi fastställdes officiellt 2016.

I Svenska kyrkans *Förslag till nya psalmer* som gavs ut år 2025 för provsjungning och remiss finns psalmförslaget ”Jag blickar upp om kvällen” med umesamisk text ”Dan jïjan bïjjas varddásjub nästij gujga”.

## Språk som Svenska kyrkan och myndigheter översatt till

Svenska kyrkan har översatt delar av sin webbplats till nord-, syd- och lulesamiska, finska, meänkieli, teckenspråk och engelska.

*Sametinget,* som bildades 1993, har som uppdrag att verka för en levande samisk kultur. De tar initiativ till verksamheter och föreslår åtgärder som främjar samiskt liv. På deras hemsida finns material översatt till flera samiska språk men huvudsidan är på svenska, nordsamiska och engelska.

Inom Sápmi är det fortfarande svenska som majoritetsspråk som dominerar. För många samer som besitter kunskap i de samiska språken är det framför allt i hemmen som språket talas. Många äldre samer har aldrig fått lära sig läsa eller skriva på sitt eget modersmål, eller så har undervisningen varit bristfällig. *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* har uppdrag och ansvar bland annat för de politiska områdena de nationella minoriteterna och trossamfundsfrågor. På sin hemsida har de information på nord- och sydsamiska, finska, meänkieli, jiddisch och romani chib samt engelska.

*Skatteverket* har översatt information till flera språk: jiddish, nord- syd- och lulesamiska, meänkieli, romani, finska, tyska, engelska, spanska, franska, arabiska, dari, persiska, sorani, bosniska, kroatiska, serbiska, polska, ryska, somaliska, turkiska, tigrinja och ukrainska.

*Sveriges riksdag* har översatt sin hemsida och har information på flera språk: nordsamiska, meänkieli, finska, jiddisch, arli (romani chib), kelderas (romani chib), kále (romani chib), lovaricka (romani chib), svedikko romani (romani chib), tyska, engelska, spanska, franska, farsi, nordkurdiska, sydkurdiska, arabiska, bosniska, kroatiska, serbiska, polska, somaliska, tigrinja och turkiska.

## Kyrkoordningen

Enligt 18 kap. 1 § kyrkoordningen är Svenska kyrkans gudstjänstböcker Bibeln, Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, Den svenska psalmboken, Den svenska evangelieboken och En liten bönbok. I enlighet med regleringen i 18 kap. 8 § kyrkoordningen beslutar kyrkomötet vilka översättningar till andra språk av Svenska kyrkans gudstjänstböcker som får användas i Svenska kyrkan.

I 57 kap. 5 § kan utläsas att församlingar behöver beakta de språk som talas i församlingen för att fullgöra sin grundläggande uppgift.

I 18 kap. 6 § regleras användandet av andra gudstjänstordningar än de som ingår i kyrkohandboken:

> I huvudgudstjänsten får vid ett visst tillfälle eller under en viss tid användas någon annan gudstjänstordning än den som ingår i kyrkohandboken och andra psalmer eller församlingssånger än de som ingår i psalmboken. Beslut om detta fattas av kyrkoherden efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker och efter medgivande av församlingens kyrkoråd eller församlingsråd. Ett sådant beslut ska genast anmälas till domkapitlet.

## Tidigare behandling i kyrkomötet

År 2022 behandlades KsSkr 2022:5, Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk. Läronämnden konstaterade att det är den svenskspråkiga versionen av kyrkohandboken som är normativ för Svenska kyrkan, men bejakar att den genom översättning, tolkning och kontextuella anpassningar har gjorts tillgänglig på ytterligare ett språk. Gudstjänstutskottet uttryckte i betänkandet G 2022:2 sin tacksamhet och glädje över en översättning på svenskt teckenspråk som gör det möjligt att fira gudstjänst i en teckenspråkig församling. Kyrkomötet beslutade att översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till svenskt teckenspråk i urval får användas i Svenska kyrkan från och med pingstdagen 2023.

År 2021 behandlade kyrkomötet KsSkr 2021:5 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på engelska, franska, spanska och tyska samt motion 2021:56 Kyrkohandboken på

fler språk. I sitt betänkande G 2021:2 välkomnade gudstjänstutskottet ytterligare översättningar av kyrkohandbok del I för Svenska kyrkan i urval och konstaterade att arbetet varit väl utfört. I fråga om motion 2021:56 ansåg utskottet att intentionen var god men att den borde anses vara besvarad, bland annat genom den pågående utredning som omnämnts. Läronämnden uttryckte stor tillfredsställelse och glädje över att Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I nu fanns tillgänglig på engelska, franska, spanska och tyska. Dessa översättningar är ett viktigt uttryck för att Svenska kyrkan är flerspråkig och möjliggör för fler att fira gudstjänst enligt Svenska kyrkans ordning på språk som är tillgängliga för många. Översättningar till fler språk uttrycktes möjliga ur läromässig synvinkel. Kyrkomötet beslutade att översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på engelska, franska, spanska och tyska i urval får användas i Svenska kyrkan från den 1 januari 2022. Kyrkomötet beslutade även att bifalla gudstjänstutskottets förslag att motion 2021:56 om kyrkohandboken på flera språk skulle anses besvarad med vad utskottet anfört i sitt övervägande att en utredning pågår.

År 2020 behandlade kyrkomötet KsSkr 2020:6 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på romska. Gudstjänstutskottet menade i sitt betänkande G 2020:1 att det ligger i folkkyrkans anda att kunna fira gudstjänst på sitt eget språk och i likhet med läronämnden såg utskottet den ekumeniska potentialen i att dessa översättningar kan användas. Översättningen betonades som en del i det arbete som Svenska kyrkan utför tillsammans med flera minoritetsgrupper, vilket innebär reflektion över historien och över exkludering och inkludering i kyrka och samhälle. Kyrkomötet beslutade att översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till romska i urval får användas från pingstdagen 2021.

År 2019 behandlade kyrkomötet kyrkostyrelsens skrivelse 2019:8 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på nationella minoritetsspråk. Läronämnden (Ln 2019:5y) och gudstjänstutskottet (G 2019:8) utryckte sin glädje över att Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I i sin helhet eller i delar finns tillgänglig på finska, nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska samt meänkieli. Det är ett viktigt uttryck eftersom Svenska kyrkan är flerspråkig och detta möjliggör för fler att fira gudstjänst på sitt eget språk. Kyrkomötet beslutade att översättningarna får användas från pingstdagen 2020.

År 2004 behandlade kyrkomötet KsSkr 2004:4, Kyrkliga böcker på lulesamiska som här framlägger nya översättningar av Nya testamentet, Den svenska evangelieboken och en psalmbok på lulesamiska. Gudstjänstutskottet föreslog kyrkomötet att bifalla kyrkostyrelsens skrivelse vilket innebar att från 2005 kunde Svenska bibelsällskapets översättning av Nya testamentet till lulesamiska, den framlagda psalmboken på lulesamiska samt översättningen av Den svenska evangelieboken till lulesamiska användas. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

## Utskottets överväganden

### Motion 2026:20 Kyrkohandboken på umesamiska

**Utskottets förslag**: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2026:20.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att tillgång till kyrkliga texter på sitt eget språk har en särskild betydelse för människors möjlighet att fira gudstjänst, be och ta del av kyrkans liv. Redan idag finns Herrens bön, välsignelsen och trosbekännelsen översatt till umesamiska vilka är publicerade tillsammans med ett tiotal umesamiska psalmer i den sydsamiska psalmboken Saalmegærja.

Utskottet är medvetet om att antalet personer som behärskar umesamiska är begränsat. Samtidigt menar utskottet att omfattningen av språkgruppen inte ensamt kan vara avgörande när det gäller nationella minoritetsspråk. Svenska kyrkan har genom försoningsprocessen med det samiska folket tydliggjort sitt ansvar för de övergrepp och den assimilering som bidragit till att samiska språk trängts tillbaka.

Utskottet vill särskilt lyfta erfarenheten av att ungdomar som deltagit i konfirmationsverksamhet på samiska efterfrågat att få kyrkliga texter översatta till umesamiska. Vidare menar utskottet att i särskilt betydelsefulla livsskeden efterfrågar människor möjligheten att fira gudstjänst på sitt hjärtas språk. Dop, konfirmation, vigsel och begravning är därför särskilt angelägna delar att översätta. Även sådana moment i kyrkohandboken som är obligatoriska, och inte fakultativa, bedöms ha hög prioritet.

Utskottet vill understryka vikten av att arbetet sker i dialog med berörda samiska företrädare vilka kan bidra till att göra de avvägningar som krävs beträffande omfattning, prioriteringsordning och genomförande.

Sammantaget menar utskottet att en översättning av hela eller delar av kyrkohandboken till umesamiska skulle bidra till att stärka språket, fördjupa försoningsarbetet och ge fler möjlighet att fira gudstjänst på sitt eget språk.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motionen bifalls.

## Motion 2026:51 Kyrkohandboken på fler språk

**Utskottets förslag**: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2026:51.

Utskottet delar motionens intention att, i luthersk tradition, möjliggöra för fler människor att fira gudstjänst på språk som de förstår och kan ta till sig. Utskottet ser ett värde i att centrala kristna texter, såsom Herrens bön, trosbekännelsen och välsignelsen, finns tillgängliga på olika språk i mötet med nyanlända kristna, konvertiter och andra grupper som redan firar gudstjänst i Svenska kyrkan.

Samtidigt konstaterar utskottet att motionens förslag skulle innebära ett mycket omfattande översättningsarbete av kyrkohandboken till flera språk, vilket skulle kräva betydande resurser på nationell nivå.

Utskottet menar att det saknas underlag för att bedöma vilka språk som bör prioriteras och vilken omfattning det material som behöver översättas har. Utskottet ser ett värde i att inventera redan befintligt översatt material, vilka språkkompetenser som finns lokalt samt hur efterfrågan av gudstjänstmaterial på olika språk ser ut. Utskottet noterar vidare att det finns en skillnad mellan de nationella minoritetsspråken, där Svenska kyrkan har särskilda åtaganden, och andra språk som talas av grupper verksamma inom Svenska kyrkan.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 1 oktober 2026

På gudstjänstutskottets vägnar

*Fredrik Stiernstedt, ordförande*

*Carl Henric Svanell, sekreterare*

*Beslutande:* Fredrik Stiernstedt, ordförande, Anna Rapakko, Fredrik Ericsson, Hilde Klasson, Johan Lindman, Lisa Tegby, Barbro Wiskari, Johannes Imberg, Karin Långström, Sven Milltoft, Anne Bjurström, Sofija Lazić Pedersen, Kristina Hyse, Patrik Nordgren och Erik Johansson.

*Övriga närvarande vid beslutstillfället:* Henning Larsson, Sofie Halvarsson, Anna-Karin Bengtsdotter, Knapp Anna Eriksson, Catharina Carlsson, Elin Lockneus, Anna Lindgren, Leif Aruhn-Solén, Helén Lindbäck, Anna Ekström, Elisabeth Werner, Fredrik Unger och Ida Kortz.

Biskop Ulrica Fritzson har deltagit i utskottets överläggningar.

## Reservation

Jag reserverar mig mot utskottets förslag att bifalla motion 2026:20.

Umesamiska är en ytterst liten del av det samiska språket med uppskattningsvis 100 talare. Svenska kyrkan har ett särskilt arbete för samiska språk och nämner uttryckligen att även umesamiska har en plats i kyrkans liv, men publicerar inte statistik över hur många umesamer eller umesamisktalande som är medlemmar i Svenska kyrkan.

Det framgår i dragningen av ärendet att det finns begränsningar i att säkerställa att översättningen görs rätt och riktigt.

Det finns bara ett begränsat antal personer i den samiska miljön som utför översättning vilket kan bidra till felaktigheter och begränsningar i översättning av kyrkohandboken. Detta kan bli till men för den tänkta målgruppen.

Även om motionen värnar om en minoritetsgrupp och att språket räknas av Unesco som ett kritiskt hotat språk är kostnaden för arbetet inte skälig då det inte går att styrka hur många av talarna av det umesamiska språket som är en del av Svenska kyrkan. Kostnadsaspekten skulle tas i beaktning vid handläggning av motioner och här tycker jag det är av vikt.

*Patrik Nordgren*